

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

В.В. Семишкур

Сумський національний аграрний
університет

Розглянуто сучасну ситуацію інвестиційного забезпечення сільськогосподарського виробництва, наголошено на пріоритетності її здійснення – підвищенні ефективності використання природного ресурсу – землі. Порушено питання про необхідність удосконалення відповідного законодавства та фінансово-економічного механізму функціонування сільськогосподарства.

Ключові слова: *інвестиційна привабливість, ефективне землекористування, капіталовкладення, фінансово-економічний механізм, інвестування.*

Постанова проблеми. Відсутність обґрунтованої державної стратегії розвитку аграрного виробництва в Україні, існуюча недосконалість фінансування розвитку цієї галузі економіки зумовлюють її фінансову нестабільність. Найбільш важливими перешкодами є відсутність матеріальної підтримки з боку держави, довгострокових банківських кредитів і достатніх зовнішніх інвестицій, що тягне за собою не лише втрату відтворення наявних засобів виробництва та ресурсів, але й позбавляє цю стратегічну для України галузь економіки можливості конкурувати на міжнародних ринках, що недопустимо при входженні нашої держави до системи СОТ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок в опрацювання проблематики, пов'язаної з вивченням фінансування сільськогосподарського виробництва, зробили такі вчені-економісти, як В.М.Алексійчук, П.П.Блошевський, М.Я.Дем'яненко, І.І.Лукінов, М.Й.Малик, Б.Я.Панасюк, В.Я.Месель-Веселяк, П.Т.Саблук, О.М.Шпичак, а у вирішенні питань інвестування

природоохоронної діяльності – О.Л.Кашенко, П.І.Коренюк, В.В.Кулінич, О.Б.Панасюк, М.М.Полевик, О.М.Семикін, М.М.Федоров та інші.

Метою статті є розгляд основних причин обмеження інвестиційних вливань в аграрний сектор економіки, встановлення недоліків і негативних наслідків цього процесу, визначення шляхів їх подолання та перспектив формування належної інвестиційної привабливості сільськогосподарського виробництва.

Виклад основного матеріалу. Особлива увага, як зазначено вище, на сьогодні має приділятися сільському господарству, адже його кризовий стан викликаний значним зменшенням інвестиційних вкладень, хоча, на думку ряду вітчизняних вчених, бракує не стільки інвестицій, як підприємницьких здібностей та механізму їх застосування [1].

Загальновідомим є те, що основними джерелами інвестування служать реінвестиції прибутку підприємств та залучення державного, приватного, іноземного капіталів.

На сучасному етапі розвитку економіки України держава є головним суб'єктом структурно-інвестиційної перебудови, який через диференціювання податкових ставок може стимулювати розвиток найперспективніших секторів економіки та стримувати розвиток збиткових [3].

Незадовільний стан матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств, високий ступінь зносу усіх засобів виробництва та недостатній рівень фінансування їх поповнення і поновлення, відсутність чіткої і перспективної стратегії розвитку галузі, нестача креативних кваліфікованих кадрів та зумовлена цим низька ефективність організації виробництва і господарських процесів призвели до пошуку шляхів відродження або хоча б покращання фінансово-економічного становища даних господарств.

Особливо позитивно на обсяги іноземних вкладень впливають розміри державної підтримки галузі, чого, на жаль, не можна сказати про Україну. Звичайно, для залучення зовнішніх капіталів насамперед необхідно створити інвестиційно привабливе середовище, яке буде задовольняти потреби і вимоги обох зацікавлених сторін. Інвестиційну привабливість можна охарактеризувати як здатність галузі (господарства) залучати великі обсяги інвестиційних вкладень, забезпечення повного й ефективного їх використання та окупності, насичення ринку ліквідною продукцією, розширення впливу інвестора на ринок і, особливо, гарантування повернення вкладеного капіталу.

Історично склалося так, що найвагомішою ознакою, яка приваблює іноземних інвесторів, є наявність в Україні багатих природних ресурсів, найціннішим із яких є земля. Земля – це унікальний ресурс, який при раціональному, ефективному та дбайливому його використанні здатний покращувати свої властивості. Отже, землі України є дуже привабливим об'єктом для здійс-

нення інвестицій ззовні, хоча виникає така проблема, як відмінність у якісних характеристиках ґрунту в залежності від його територіального розташування. Звичайно, більш родючі землі є «ласим шматком» для вкладання коштів, адже потребують менших затрат на освоєння, а також зменшують ризик неповернення вкладених у них ресурсів.

Доцільним є розгляд даного питання у поєднанні із удосконаленням методів визначення економічної оцінки землі, адже цінність землі, як і цінність капіталу, залежить від доходу, який вона може принести у майбутньому. Економічна оцінка природних ресурсів – вихідна умова для забезпечення їх ефективного використання. На основі комплексної економічної оцінки природних ресурсів, визначення продуктивного продовольчого потенціалу природи стане можливим визначення орендної плати за використання конкретної величини одиниці, наприклад, розміру земельної ділянки.

Як відомо, загальноприйнятим критерієм економічної оцінки природних ресурсів є диференційна рента, а безпосередньо для землі – це диференційна земельна рента, яка служить основою для визначення бізнесової цінності земельної ділянки, а відтак – і ціни на неї.

Ще одним своєрідним підходом до оцінки природних ресурсів є розрахунок ціни природного ресурсу (землі) на підставі витрат на господарське освоєння угідь. Однак, на відміну від оцінки землі на підставі диференціальної ренти, у даному методі не враховуються природні, біологічні властивості ґрунту. При такому підході найвищу оцінку будуть мати угіддя, розташовані в несприятливих умовах, оскільки їх освоєння потребує капіталомісткої підготовки. Можливо саме такі землі доцільно буде віддавати в оренду іноземним інвесторам, адже, незважаючи на нижчий рівень віддачі від їхнього використання, ці землі все ж таки є потенційно більш родючими за землі інших

країн. З погляду залучення капіталовкладень, цей метод є прийнятним, але в той же час інвесторами негативно сприймаються досить короткі терміни надання землі в оренду в нашій країні. Крім цього, існує ще низка питань, що потребують внесення певних коректив до законодавства та встановлення взаємозв'язків між суб'єктами ринкових відносин.

Через неспроможність нашої державної політики забезпечити гідне існування господарств аграрної галузі, які часто «перебиваються» фінансуванням за рахунок приватних коштів, нерідко виникають ситуації, котрі спонукають господарів вдаватися до невинуватого, з огляду на цінність землі, розпорядження земельними ресурсами лише з метою забезпечення його подальшого функціонування. Дехто з науковців вважає, що зниження інвестиційної активності в агропромисловому виробництві, уповільнення темпів оновлення основних фондів, посилення деградації ґрунтів пов'язано з невинуватим завищенням рівня рентабельності сільськогосподарських підприємств. Так, наприклад, М.М. Полевик пов'язує дану проблему з тим, що вартість землі не включається до балансу, а тому результати її виробничого виснаження не відображаються в розрахунках процесу економічного відтворення основного капіталу, яким є земля [5].

Проведені дослідження підтвердили, що значних успіхів у залученні іноземного капіталу досягли держави, які більшою мірою лібералізували земельні відносини. Набагато нижчі обсяги іноземного капіталу залучено у пострадянських країнах Східної Європи, де були помірні темпи реформування земельних відносин, відсутній ринок землі та права придбання землі іноземними інвесторами.

Тобто більшість літературних джерел покликані на укорінення тієї думки, що зняття мораторію на продаж землі є позити-

вним етапом у здійсненні інвестиційної діяльності, адже відповідальність приватного інвестора за ефективність використання вкладених ним коштів набагато вища, ніж у держави. Адже; оскільки приватний власник буде зацікавлений не тільки у збереженні, але й у покращанні якості земельної ділянки, матиме стимул до ефективного та раціонального її використання.

Поряд з такими позитивними прогнозами виникає дуже важливе питання, пов'язане з правом продажу землі іноземцям. Адже в цьому разі українці взагалі можуть втратити найбільшу національну цінність держави, опинитися в «рабстві» іноземних приватних власників у своїй суверенній країні. Тому законодавчо необхідно заборонити продаж землі іноземцям за будь-якими схемами – через посередників, підставних осіб, псевдогромадянство тощо, а при виявленні такі землі повинні націоналізуватись.

Саме тому держава не повинна полишати аграрний сектор на вимирання, а навпаки, створювати умови для стимулювання та зацікавлення національного аграрія до розвитку цієї стратегічної галузі. Наприклад, у забезпеченні інвестиційними ресурсами сектору АПК важливу роль має відігравати банківська система, яка покликана надавати фінансування у вигляді кредитів. Кредитування потрібно ввести до складу загальнодержавних програм з підтримки села через сільськогосподарські банки за пільговими відсотками, із застосуванням основної застави – землі [4].

Існує й інший підхід до проблематики залучення іноземних капіталовкладень, не пов'язаний із продажем землі. Так, наприклад, В.В. Лисак вважає, що успішним чинником інвестиційного процесу можуть бути заходи щодо реформування підприємств (їх реструктуризація, приватизація, санація), але вчений одразу ж наголошує на неефективності подібних заходів у разі відсутності

позитивного середовища для виробництва, до якого відносить податки, законодавчу базу, ринок робочої сили, торговельні бар'єри, прозорий ринок валюти тощо [3].

Треба зауважити, що приватний сектор утримується від активної інвестиційної політики, боячись ризикувати своїми капіталами. З метою активізації процесу приватного інвестування набуває все більшого розвитку колективне інвестування, переваги якого полягають у зменшенні ризику інвестиційного портфеля за рахунок його розмаїтості [2].

Висновок. За підсумками проведеного дослідження можна відмітити, що інвести-

ційна діяльність в сукупності з іншими механізмами управління забезпечує позитивні тенденції до сталого розвитку не лише сільського господарства та землеробства, а й усіх галузей економіки. Разом з тим, не треба забувати про потребу у формуванні важеного економічного механізму, який у поєднанні з удосконаленням законодавчої бази дасть можливість сільськогосподарському виробнику, користуючись своїми правами, здійснювати ефективну діяльність, забезпечити захист та раціональне розпорядження власним майном, а також результатами своєї праці.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. *Коренюк П.І.* Фінансові проблеми економіки природокористування в аграрному секторі України // *Фінанси України*. – 2005. – №1. – С. 132-136.
2. *Кулініч В.В.* Стимулювання приватизаційних та інвестиційних процесів у сфері використання природно-ресурсного потенціалу // *Землевпорядний вісник*. – 2002. – №2. – С. 58-65.
3. *Лисак В.В.* Проблеми інвестиційної політики України // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2007. – №9. – С. 22-23.
4. *Панасюк О.Б.* Залучення інвестицій в аграрний сектор економіки // *Агроінком*. – 1999. – №10. – С. 51-55.
5. *Полєвик М.М.* Еколого-економічне моделювання інвестиційного процесу в аграрній сфері // *Економіка АПК*. – 2000. – №6. – С. 47-51.
6. *Семикін О.М.* Фінансове забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності як функції управління землями природно-заповідного фонду // *Землевпорядний вісник*. – 2004. – №2. – С. 70-71.